

02/12/25 (M)

(i) Printed Pages : 8 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

1	7	4	3	1
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	5
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 5th Semester
(2125)

PSYCHOLOGY (In all Mediums)

Paper : Clinical Psychology

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 70

Note :— Attempt FIVE questions in all, including Q.No. 1 which is compulsory and selecting ONE question from each Unit.

1. Short notes: Attempt any 7 :—

- (1) Id
- (2) Eustress
- (3) Approach-Approach Conflict
- (4) 4 D's of Abnormality
- (5) Deinstitutionalisation
- (6) Exorcism
- (7) Rationalization
- (8) Genotype
- (9) DSM V
- (10) Degree of Freedom
- (11) T-ratio
- (12) 2 Tailed Hypothesis.

2×7=14

UNIT—I

2. What were the major shifts in the conceptualization of mental illness from ancient to modern times, and how did these changes influence treatment practices?

OR

3. Critically assess the strengths and limitations of the psychodynamic perspective in understanding and treating psychological disorders. 14

UNIT—II

4. What are the key assumptions of the biological perspective in understanding psychopathology, and how does it explain the role of genetics, neurotransmitters, and brain structure in mental disorders?

OR

5. Compare and contrast the psychological and sociocultural perspectives on mental illness, particularly regarding the role of environment and personal experience in shaping psychopathology. 14

UNIT—III

6. Define stress and explain the physiological, psychological, and behavioral responses to stress.

OR

7. Differentiate between emotion-focused and problem-focused coping strategies. In what situations might each be more effective? 14

UNIT—IV

8. A researcher wants to compare the average test scores of two groups of students taught using different teaching methods.

- Group A (traditional method): $N=10$, mean = 75, standard deviation = 8
- Group B (new method): $N=10$, mean = 82, standard deviation = 6

Compute the t-ratio to determine whether there is a significant difference between the mean scores of the two groups.

OR

9. A company wants to compare the average productivity of two departments (Department A and Department B) based on the number of units produced per day. The sample data collected is as follows:

- **Department A:** $N=150$, mean = 40, standard deviation = 10
- **Department B:** $N=200$, mean = 45, standard deviation = 12

Test at the 0.05 significance level whether there is a significant difference in the average productivity between the two departments.

14

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- प्रश्न न. 1 जो कि अनिवार्य है सहित कुल पाँच प्रश्नों का उत्तर दें, और प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करें।

1. संक्षिप्त टिप्पणियाँ: कोई भी 7 प्रश्न हल करें:

- (1) पहचान
- (2) तनाव
- (3) दृष्टिकोण-दृष्टिकोण संघर्ष
- (4) असामान्यता के 4 D
- (5) संस्थागतकरण
- (6) भूत-प्रेत निष्कासन
- (7) युक्तिकरण
- (8) जीनोटाइप
- (9) DSM V
- (10) स्वतंत्रता की कोटि
- (11) T-अनुपात
- (12) 2 पुच्छीय परिकल्पना।

2×7=14

यूनिट-I

2. प्राचीन काल से आधुनिक काल तक मानसिक रोग की अवधारणा में क्या प्रमुख बदलाव हुए और इन परिवर्तनों ने उपचार पद्धतियों को कैसे प्रभावित किया?

अथवा

3. मनोवैज्ञानिक विकारों को समझने और उनका उपचार करने में मनोगतिक दृष्टिकोण की शक्तियों और सीमाओं का आलोचनात्मक मूल्यांकन कीजिए।

14

यूनिट-II

4. मनोविकृति विज्ञान को समझने में जैविक दृष्टिकोण की प्रमुख मान्यताएँ क्या हैं, और यह मानसिक विकारों में आनुवंशिकी, तंत्रिकासंचारकों और मस्तिष्क संरचना की भूमिका की व्याख्या कैसे करता है?

अथवा

5. विशेष रूप से मनोविकृति विज्ञान को आकार देने में पर्यावरण और व्यक्तिगत अनुभव की भूमिका के संबंध में मानसिक रोग पर मनोवैज्ञानिक और सामाजिक-सांस्कृतिक दृष्टिकोणों की तुलना और अंतर स्पष्ट कीजिए।

14

यूनिट-III

6. तनाव को परिभाषित कीजिए और तनाव के प्रति शारीरिक, मनोवैज्ञानिक और व्यवहारिक प्रतिक्रियाओं की व्याख्या कीजिए।

अथवा

7. भावना-केंद्रित और समस्या-केंद्रित सामना करने की रणनीतियों के बीच अंतर स्पष्ट कीजिए। किन स्थितियों में प्रत्येक अधिक प्रभावी हो सकता है?

14

यूनिट-IV

8. एक शोधकर्ता विभिन्न शिक्षण विधियों से पढ़ाए गए छात्रों के दो समूहों के औसत परीक्षा अंकों की तुलना करना चाहता है।

- समूह A (पारंपरिक विधि): $N = 10$, माध्य = 75, मानक विचलन = 8
- समूह B (नई विधि): $N = 10$, माध्य = 82, मानक विचलन = 6

यह निर्धारित करने के लिए कि क्या दोनों समूहों के माध्य अंकों के बीच कोई सार्थक अंतर है, t -अनुपात की गणना करें।

अथवा

9. एक कंपनी प्रतिदिन उत्पादित इकाइयों की संख्या के आधार पर दो विभागों (विभाग अ और विभाग ब) की औसत उत्पादकता की तुलना करना चाहती है। एकत्रित नमूना आँकड़े इस प्रकार हैं:

• विभाग अ: $N = 150$, माध्य = 40, मानक विचलन = 10

• विभाग ब: $N = 200$, माध्य = 45, मानक विचलन = 12

0.05 सार्थकता स्तर पर परीक्षण करें कि क्या दोनों विभागों के बीच औसत उत्पादकता में सार्थक अंतर है। 14

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ।

1. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ : ਕੋਈ ਵੀ 7 ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ :

(1) Id

(2) ਯੂਸਟੈਸ

(3) ਪਹੁੰਚ-ਪਹੁੰਚ ਟਕਰਾਅ

(4) ਅਸਧਾਰਨਤਾ ਦੇ 4 D

(5) ਗੈਰ-ਸੰਸਥਾਗਤੀਕਰਨ

(6) Exorcism

(7) ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ

(8) ਜੀਨੋਟਾਈਪ

(9) DSM V

(10) ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ

(11) T-ਅਨੁਪਾਤ

(12) 2 ਪੂਛ ਵਾਲੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ।

2×7=14

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੇ ਇਲਾਜ ਪੱਧਰੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ?

ਜਾਂ

3. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

14

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਜੈਵਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੈਨੇਟਿਕਸ, ਨਿਊਰੋਟ੍ਰਾਂਸਮੀਟਰਾਂ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ?

ਜਾਂ

5. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅਤੇ ਵਿਪਰੀਤਤਾ ਕਰੋ।

14

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰੀਰਕ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

7. ਭਾਵਨਾ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ। ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

14

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਇੱਕ ਖੋਜਕਰਤਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੜ੍ਹਾਏ ਗਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਔਸਤ ਟੈਸਟ ਸਕੋਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮੂਹ A (ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਧੀ): $N = 10$, ਔਸਤ = 75, ਮਿਆਰੀ ਭਟਕਣਾ = 8

ਸਮੂਹ B (ਨਵੀਂ ਵਿਧੀ): $N = 10$, ਔਸਤ = 82, ਮਿਆਰੀ ਭਟਕਣਾ = 6

ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਔਸਤ ਸਕੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਤਰ ਹੈ, t -ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

9. ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦੋ ਵਿਭਾਗਾਂ (ਵਿਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਅ) ਦੀ ਔਸਤ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਮੂਨਾ ਡੇਟਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

ਵਿਭਾਗ ਓ: $N = 150$, ਔਸਤ = 40, ਮਿਆਰੀ ਭਟਕਣਾ = 10

ਵਿਭਾਗ ਅ: $N = 200$, ਔਸਤ = 45, ਮਿਆਰੀ ਭਟਕਣਾ = 12

0.05 ਮਹੱਤਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਕਿ ਕੀ ਦੋਵਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਔਸਤ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਤਰ ਹੈ।

14